

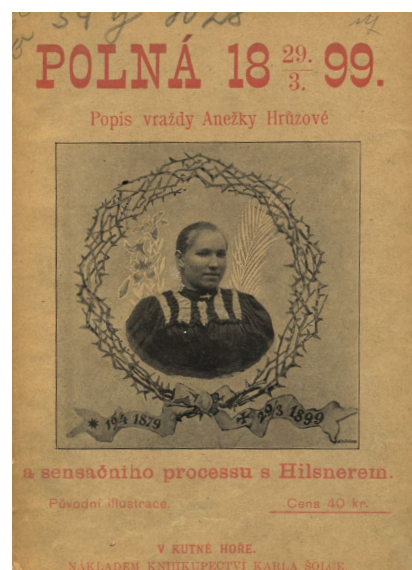
Hilsnerova aféra

Obvinění z židovské rituální vraždy v roce 1899 v Polné (nedaleko Jihlavy) nebylo pouze osobní tragédií nespravedlivě odsouzeného Leopolda Hilsnera, ale také aférou, jež po dva roky zaměstnávala fantazii české společnosti. Kolem Velikonoc 1899 se v Polné ztratila dívka Anežka Hružová. Po několika dnech byla v blízkém lese Březina nalezena její mrtvola nesoucí stopy brutálního násilného činu, který byl pravděpodobně sexuálně motivován. Protože měla na krku hlubokou řeznou ránu, objevilo se okamžitě mezi přihlížejícími podezření, že se jedná o „košerácký“ řez (tj. podobný židovské rituální porážce dobytka). Mezi místním obyvatelstvem se šířila pověra o židovské rituální vraždě, již navíc podpořilo dobrozdání dvou místních lékařů, kteří po ohledání a pitvě mrtvoly dívky došli k názoru, že v jejím těle a na místě činu nebylo nalezeno přiměřené množství krve.

Brzy byl na základě lidové šeptandy a bez jakýchkoli konkrétních důkazů pro obvinění z vraždy zatčen Leopold Hilsner, židovský mladík z Polné, který byl povětšinou bez zaměstnání a často se toulal. V následném soudním procesu (a znovu po odvolání) byl Hilsner odsouzen k trestu smrti za zločin, který určitě nespáchal. Při procesu se naplno ukázal vliv antisemitismu na svědky, kteří si – kdykoli chyběl nějaký důkaz – „vzpomínali“ na Hilsnerovu vinu. Jeden z klíčových svědků jej tak měl například poznat na vzdálenost zhruba 700 metrů podle typického způsobu držení hole; jiný měl za to, že jej spatřil s dalšími, jak nesou balíček tvarem připomínající podlouhlý košerácký nůž. Protože císař František Josef jeho trest změnil na doživotí, strávil ve vězení téměř dvacet let – do roku 1918, kdy byl amnestován. Spravedlnosti se však Hilsner, který zemřel v roce 1928, nikdy nedočkal.

Kromě lidových předsudků, které jistě měly vliv v prvních dnech vyšetřování v Polné, hrál velkou roli především růst českého politického antisemitismu na konci 19. století. Polenské obvinění se stalo předmětem politických rozepří a do šíření obvinění z rituální vraždy se zapojili i mnozí antisemitští politici. Karel Baxa, český nacionalistický radikál, politik státoprávně-radikální strany a později pražský primátor, v soudní síni opakovaně přicházel s narážkami na židovskou rituální vraždu. Naopak odpůrci politického antisemitismu vystupovali proti obvinění z rituální vraždy. Nejznámějším byl především T. G. Masaryk, profesor na pražské univerzitě a politik realistické strany, který po prvním Hilsnerově procesu publikoval brožuru odhalující nesmyslnost obvinění a požadující jeho revizi. Masaryk byl proto českými antisemity velmi nevybíravě napadán a osočován. Kvůli protestům antisemitských studentů musel dočasně zastavit přednášky na pražské univerzitě.

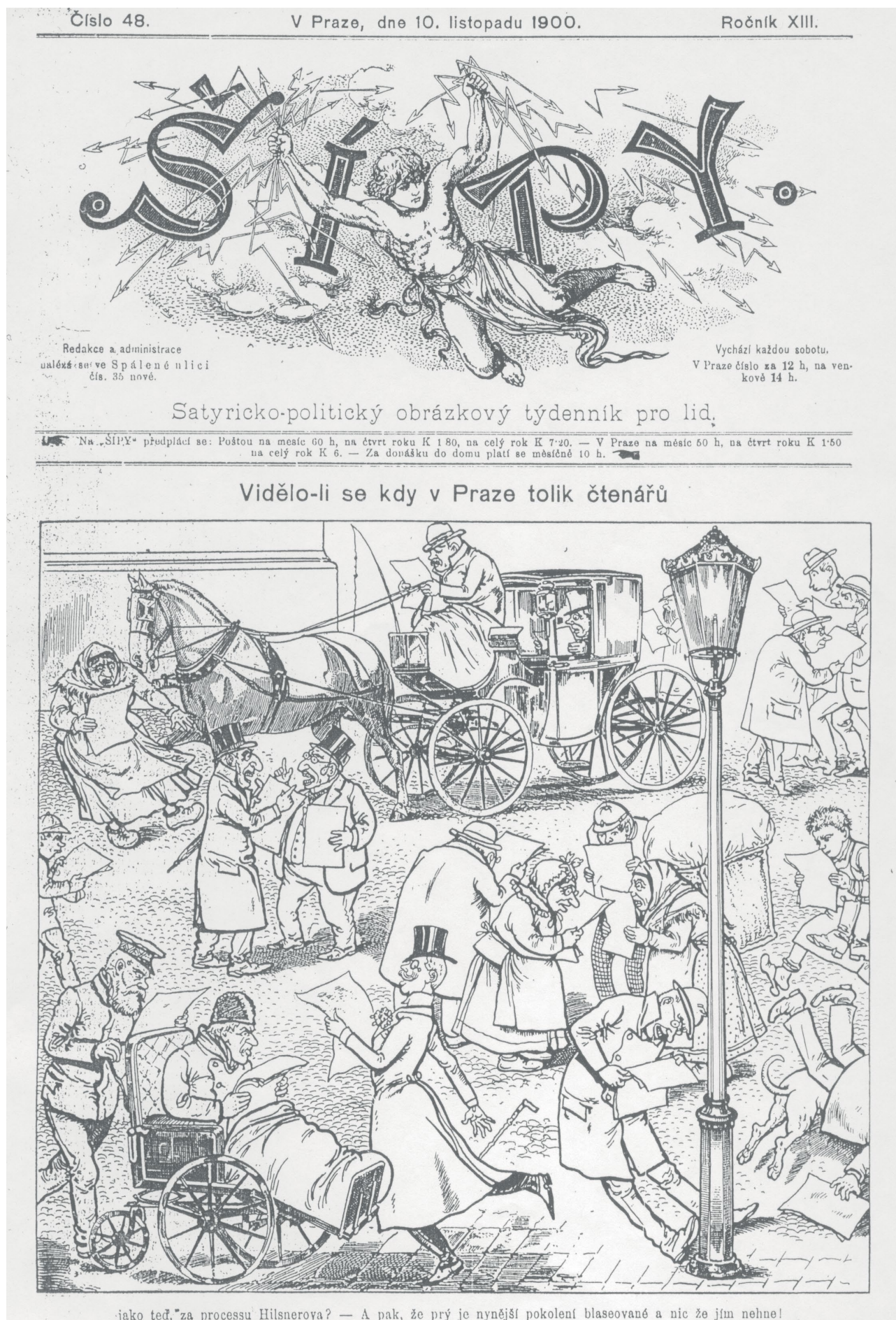
V dobovém antisemitském tisku byla představa rituální vraždy využita jako metafora pro ohrožení, které měli Židé pro nežidovskou společnost – například šířením socialismu – představovat. Obrázek Židů vraždících nevinnou pannu a odsávajících její krev se stával symbolem údajného židovského spiknutí, snahy Židů podkopat jednotu nežidovských národů, ovládnout jejich ekonomiku a podmanit si je politicky. Nespravedlivé odsouzení Leopolda Hilsnera není proto možné přičítat pouze přežívajícím předsudkům, ale především velmi modernímu fenoménu: politickému antisemitismu.

174 – Titulní strana knihy Gustava Toužila o procesu s Leopoldem Hilsnerem

Gustav TOUŽIL: *Polná 29. 3. 1899. Popis vraždy Anežky Hružové a sensačního procesu s Hilsnerem*, Kutná Hora 1899

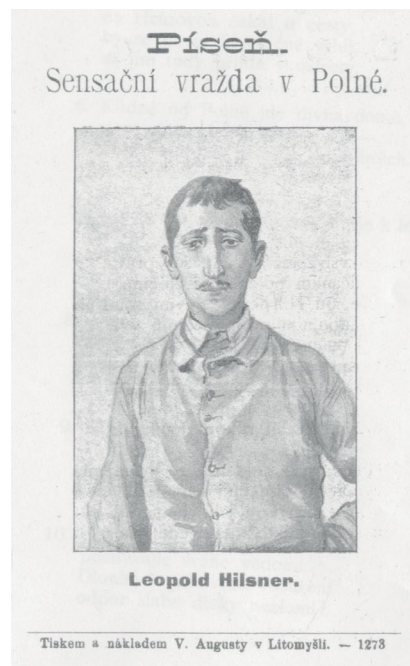
Gustav Toužil byl redaktor Katolických listů a amatérský fotograf. Během Hilsnerovy aféry psal zprávy z Polné, místa činu, a podporoval populární představu o židovské rituální vraždě. Toužil na místě pořídil sérii fotografií, které vydal jako pohlednice. Ty byly velmi oblíbené a kolovaly v desítek tisíci nákladech.

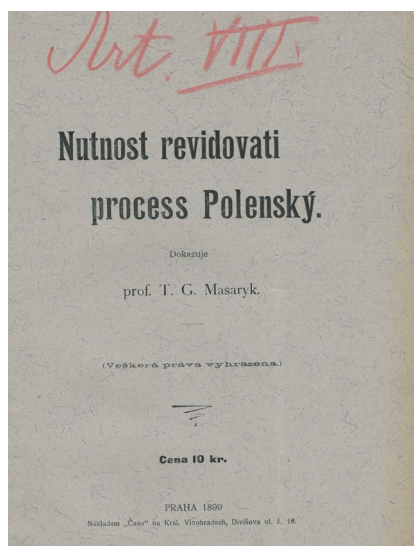
176 – „Praha po skončeném procesu Hilsnerově“

„Včera po prvních zprávách došlých z Písku o odsouzení Hilsnerově bylo pozorovati po celé Praze i předměstích nebývalé vzrušení. Večer ve všech ulicích před prodejny novin a zejména před redakcemi denních listů kupilo se obecnost, dychtivě očekávající zvláštní vydání listů. Všude hlušně se debatovalo a docházelo v zástupech lidu tu a tam k vášnivé výměně názoru. Celkem pozorovati bylo všeobecné uspokojení nad spravedlivým rozsudkem písecké poroty. – Pozoruhodno bylo, že židé již v hodinách odpoledních dostavili se na Václavské náměstí, kdež v celém proudu po kursu promenovali, jsouce nápadně zamlklí a jakoby jati nepříznivou předtuchou. Vyzývavost židů a ostentativní němčení jejich ustoupily hezky stranou před připraveným zklamáním, vyneseným rozsudkem nad Hilsnerem. – Jelikož očekávaly se v Praze demonstrace bylo vojsko i policie konsignováno a četné hlídky procházely ulicemi pražskými a předměstskými. Do pozdních hodin nočních přes veškeren ruch v hostincích, kavárnách a veřejných místnostech zavládl na ulicích úplný klid. – Dnes o 8. hod. ranní přijede p. Dr. Baxa z Písku.“

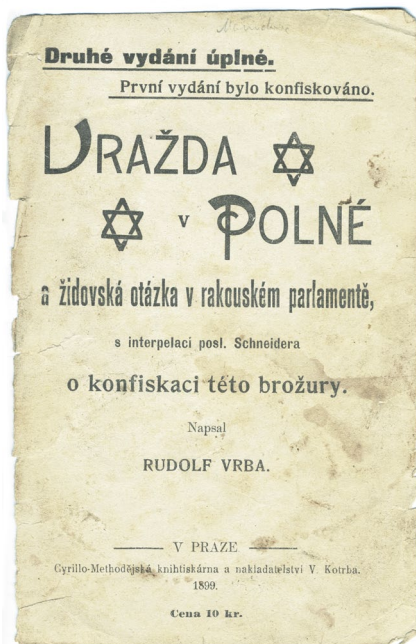
Česká demokracie, 15. listopadu 1900, s. 2

177 – Populární píseň z doby hilsneriády

179 – Tomáš G. Masaryk: *Nutnost revidovati proces polenský*
Praha 1899

180 – Rudolf Vrba: *Vražda v Polné a židovská otázka v rakouském parlamentě*
Praha 1899

178 – „Mikuláš“ na Malé straně“
Šípy, 2. prosince 1899

181 – Pohlednice z Polné ukazující

místo vraždy

sbírka Michala Frankla

Mimořádný ohlas Hilsnerovy aféry dokládají také desetitisíce populárních pohlednic, které v té době v českých zemích kolovaly.

155

Les „Březina“ u Polné. Rodina zavražděné Anežky Hružové.

Zasílám vám pohled na místo
světobáje (pokud totiž svět čte, Polákův)
mády křesťanské dívky u Polné, a
děkuje zároveň za váš listek.
Až pojedete domů tak vezte sebou
toho pana Zelenku, abych vám
oběma mohl jak se patří vyku-
lovat, takhle si dělat z mého
něčeho jména smích, no počkejte
te až přijedete! Musím vám sdělit tak
přesmutnou novinu, pan J. Konec
klonil si chudák rukou spadl
z kola, a jiného nemám již nic.
Překnou mi zasílám doho-
Na zdar přeji vám i panu Zelenku.
a němuž!
Hruzo

Les „Březina“ u Polné.

Rodina zavražděné Anežky Hružové.

Milý Redemptor!
Dělal jsem na práci své
z různých pohledů —
Dnes přijede bílý dom,
Tat se může me líbit až sice
po prázdninách —
Psal jsem již kabinu do Polé-
hodu? S poděkem Pod-
mali Hruzo

Nakladem Ant. Dvořáka v Polné.

Sestra, matka, bratr, poručík, sestřenice, chůť poručíka
zavražděné Anežky Hružové.

Les „Březina“ u Polné.

Nakladem Ant. Dvořáka v Polné.

Dobré pivo
dívky hruškové
to jsou dary země české!
Retoun Hruzo

Všechna práva vyhrazena.

FS45238/3
Po. 2014/818

Příloha ku „Hlasu Národa“ č. 255. ze dne 14. září.

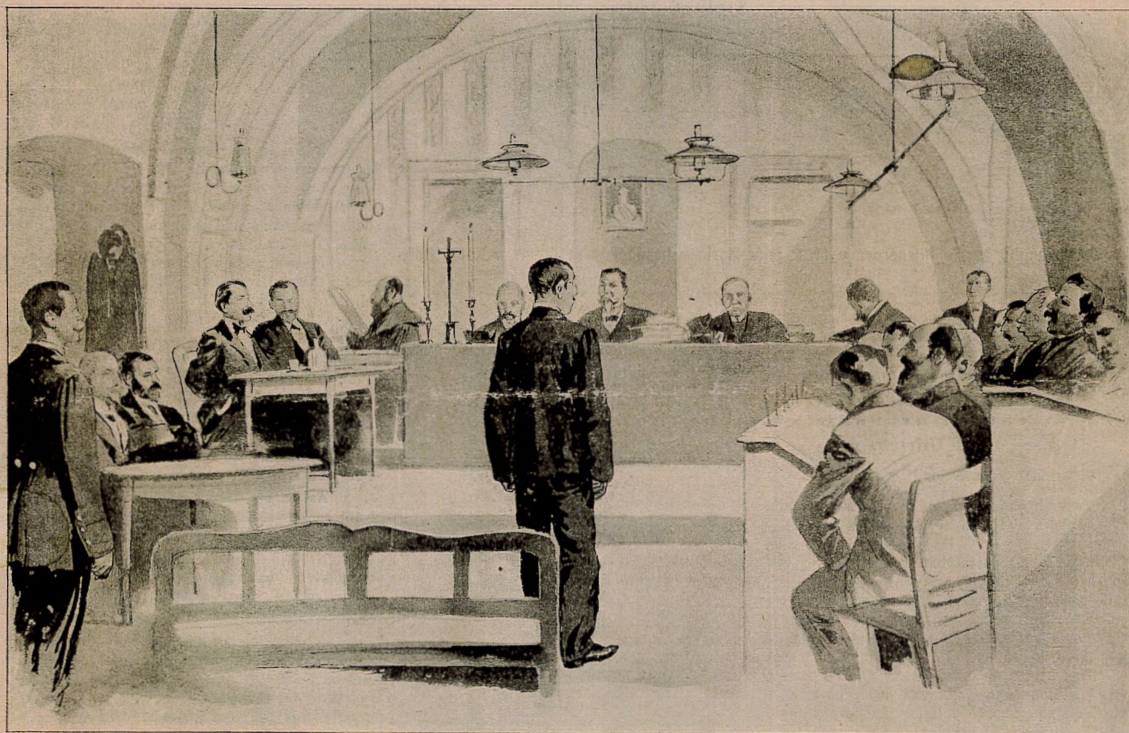
Otisky z obrázkové části „Pražského illustr. Kurýra“.

I.—10.

Proces Hilsnerův před porotou kutnohorskou.

Počátek soudního líčení dne 12. září.

(Kresleno dle skutečnosti od našeho ilustrátora.)

„Obžalovaný Leopold Hilsner, povstaňte!“

Státní návladní. Rada Pešek. President Ježek. Rada Budcius.
Dr. Auředníček. Dr. Baxa.

Podrobných zpráv o průběhu soudního líčení nalezne čtenář na jiném místě listu.

Obvinění z rituální vraždy

Obvinění, že Židé z rituálních důvodů vraždí křesťany a odebírají jim krev, patří k nejdéle přežívajícím protižidovským pověrám. Původně patřila do arzenálu středověkých křesťanských protižidovských argumentů, jež měly dokazovat, že Židé symbolicky opakují umučení Ježíše Krista. Přeneseně obvinění z rituální vraždy – podobně jako legendy o Židech, kteří prý kradou hostie a mučí je ostrými předměty – zprostředkovalo představu, že Židé chystají úklady proti křesťanství a křesťanskému světu. První známé obvinění z židovské rituální vraždy se objevilo v anglickém Norwichi v roce 1144. Šíření legendy podporovala také od 13. století teorie transsubstanciace, podle níž se při eucharistii hostie (symbolicky) mění v tělo Krista. V mnoha případech vedlo obvinění z rituální vraždy k mučení a popravám Židů.

Oživení této nábožensky motivované legendy v 19. století pak nebylo způsobeno pouze přežíváním předsudků, ale působením moderních antisemitských politických hnutí. Proto se právě na konci 19. století ve střední Evropě objevuje celá řada obvinění z židovské rituální vraždy, jež jsou využita pro antisemitskou politickou propagandu. Případ v uherském Tiszaeszláru, při němž byli místní Židé obviněni z vraždy křesťanské dívky a dlouze vyšetřování, souvisel také se vznikem první uherské antisemitské politické strany a později přispěl k rozpoutání vlny protižidovských výtržností.

Z mnoha takových obvinění v českých zemích je možné připomenout zmizení dívky v Kolíně v roce 1893. Přestože šlo o zjevnou sebevraždu, šířili místní mladočeši – vedle další antisemitské propagandy – pověsti o údajně židovské rituální vraždě. Antisemitismus používali jako nástroj politického boje proti staročekům, kteří dosud ovládali kolínskou radnici.

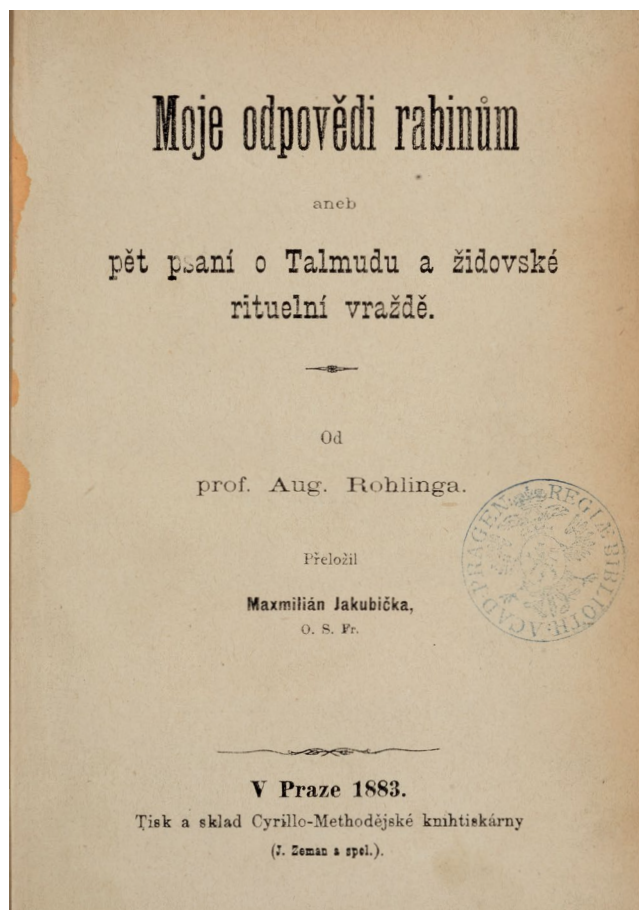
184 – Dřevoryt údajné rituální vraždy chlapce Šimona v Tridentu (nahore)

Eduard FUCHS: *Die Juden in der Karikatur.*

Ein Beitrag zur Kulturgeschichte,

Dole motiv „Judensau“ („židovské svině“)

oblíbený v Německu a dalších evropských zemích od 13. století. Židé byli negativním způsobem vykreslováni v obscenní souvislosti s prasetem, přestože konzumace vepřového masa jim je zakázána.

185 – August ROHLING: *Moje odpovědi rabinům aneb pět psaní o Talmudu a židovské rituální vraždě*

Praha 1883

Originál uložen v Národní knihovně České republiky

Představu o židovských rituálních vraždách prosazoval i profesor pražské teologické fakulty August Rohling. Ten se počátkem 70. let 19. století, ještě před příchodem do Prahy, proslavil spiskem Židé podle Talmudu (vydaným též několikrát v češtině), v němž se snažil „dokázat“, že Talmud obsahuje nemorální předpisy a povoluje Židům okrádat a šidit křesťany. Na počátku 80. let 19. století, v době obvinění v Tiszaeszláru, pak Rohling došel k názoru, že v Talmudu může najít důkaz o existenci židovských rituálních vražd.

Rohlingova tvrzení byla vyvrácena již dobovými odborníky (křesťanskými i židovskými). Ti mohli ukázat, že sám Talmudu nerozuměl a že čerpal ze spisu Odkryté židovstvo Johanna Andrease Eisenmengera (1700). Tento německý orientalista sice měl rozsáhlé znalosti Talmudu, ale tendenčně vytrhoval jednotlivá tvrzení z kontextu a především ignoroval skutečnost, že Talmud je založen na dialogu a polemice.

186 – Idealizovaný portrét Esther Solymosi, údajné oběti rituální vraždy v Tiszaeszláru

Esther Solymosi. Der Prozeß von Tisza-Eszlar, Berlin 1883

Obvinění z rituální vraždy v uherském Tiszaeszláru, jehož obětí se měla stát dívka Esther Solymosi, v populárním podání „Esterka“, nejen ukázala, že taková obvinění snadno získávala pozornost veřejnosti, ale také možnost jejich politického zneužití. Pod tímto obrázkem měli údajně zasedat zástupci německých a dalších střeoevropských antisemitů na kongresu v Drážďanech v roce 1882.

Ročník II. Číslo 364. V Praze, v sobotu dne 4. října 1913.

XX-VĚK

Neodvislý list pro český křesťanský lid.

Vychází každý pátek odpoledne s datem příštího dne se zábavnou a poučnou přílohou.

Připadá se na čtyř roků 6 K. Jednotlivá čísla v Praze i na venkově po 8 hal. Do Ruska, Ameriky, Anglie a Francie K 9-40 ročně, do Německa K 7-97. Odběratelství přestaví jen písemnou výpověď. Na vědomí čísla se stává ročně.

Inserce levná a účinná.

Redakce a administrace: Praha II., Vladislavova ul. 1477. Telefon číslo 5285.

Kijevský proces pro rituální vraždu!

Dne 12. března 1911 ztratil se v ruském městě Kyjev 12letý chovanec tamější duchovenské seminářské školy Ondřej Juščinský. Hošík viděn byl naposled, když šel ze jmenované školy cestou, vedoucí přes židovskou kolonii „Svobodka“, a od té chvíle nebyl již živ spatřen. Později nalezen zavražděn. Soudní znalci profesoři kijevské univerzity Obolenský a Sikorski podali o způsobu zavraždění hochu následující nálezy (viz „XX. Věk“ ze dne 29. února 1912):

„Vraždy se účastnilo několik osob. Hochu způsobeno 47 ran ostrým bodným nástrojem. Před mučením byl hoch svlečen až do kožile, jež zvednuta až na ramena. Ruce měl pevně svázané do zadu. Ústa měl upjata, rty byly silně tlačeny k zubům. Všechny 47 ran je způsobeno za života oběti. Krev z hochy byla vypuštěna za života hochova, tak že mrtvola je téměř zcela bez krve. Hlavní massa krve byla vzata z tepen na krku a na hlavě. Množství ran, jejichž ráz a rozložení ukazuje k tomu, že byly učiněny za účelem mučení. Muka byla strašná. Hoch je celý probodán. Probodány jsou játra, plíce, srdce. První rány byly vedeny proti hlavě, spánku a krku. Těmito ranami za silné činnosti srdeční byly otevřeny tepny hlavy a krku za účelem vypuštění krve. V čase vypuštění krve, k vůli silnějším mukám, způsobeno hochu další rány. Tyto rány druhé kategorie způsobeny v době, kdy už činnost srdeční byla snížena. Když z hochy vytékaly dvě třetiny veškeré krve, pak bylo jeho srdce posledním (47.) ranou probodáno, při čemž tato rána byla tak silná a tak hluboká, že na kůži oběti v okolí srdce zůstaly stopy rukojeti zbraně. Hoch po celou dobu mučení byl udržován v stoje, v poloze lehce na stranu nakloněné. Po smrti byl Juščinský oblečen, a když nastala mrtvolná ztrnulost, byl přenesen do jaskyně, kde byla mrtvola nalezena.“

Jednotlivé číslo 8 haléřů.

187 – „Kijevský proces pro rituální vraždu!“

XX. věk, 4. října 1913, s. 1

V roce 1911 vyvolalo velkou pozornost obvinění z rituální vraždy v Kyjevě, kterého se měl dopustit Mendel Bejlis. Ten byl však nakonec soudem osvobozen. Ostré antisemitský křesťansko-sociální list XX. věk vedený Václavem Myslivcem se ovšem teorii židovské rituální vraždy i nadále snažil dokázat. Obrázek zavražděného chlapce Andreje Juščinského převzal z ruského antisemitského tisku.